

Bevat
handige
adviezen en
checklists

Een beestachtig Leuke vakantie

Informatie en advies voordat u op reis gaat met uw hond of kat

Inhoud

Een beestachtig leuke vakantie?	2	Leishmaniose: verschijnselen en preventie	11
Huisdier gaat niet mee op vakantie	2	Andere ziekten die van belang kunnen zijn	12
Het dierenpension	3	Ziekte van Lyme (borreliose)	12
Huisdier mee op vakantie	4	Lintwormen	13
Reizen algemeen	4	Bijzondere wormen	14
Reisziekte	5	Mijten	15
Vaccinatie en documenten	6	Overall beestjes bij thuiskomst	16
Dieet en medicijnen	7	Vakantie op het web en handige links	17
Ziektepreventie	8	Belangrijke tip	17
Hartworm: verschijnselen en preventie	9	De vakantie checklist	18
Babesiose: verschijnselen en preventie	10		

Een beestachtig Leuke vakantie

De vakantie...! Zalig!. Even weg uit het alledaagse. Lekker. Alleen de voorbereiding al... Maar is de vakantie ook leuk voor uw huisdier? Gaat uw huisdier mee, en hoe dan? Zo niet, heeft u al een logeeraadres met eventueel de vereiste vaccinaties geregeld? Ook dát hoort bij een goede voorbereiding! Dan kan iedereen, inclusief uw huisdier, de vakantie onbezorgd tegemoet zien.

Waar moet u als huisdiereigenaar op letten als uw huisdier meegaat op vakantie? En waaraan moet u denken als uw huisdier naar een logeeraadres gaat? Er zijn wel de nodige zaken waaraan in de voorbereiding aandacht besteed moet worden.

Huisdier gaat niet mee op vakantie

Als u besluit uw huisdier niet mee te nemen, zijn er verschillende mogelijkheden voor het regelen van verzorging van uw dier tijdens de vakantieweken. U kunt uw huisdier naar een pension brengen, oppas aan huis regelen of het dier onderbrengen bij familie of vrienden

Het dierenpension

Veel mensen vinden het vervelend om hun dier naar een pension te brengen. Misschien omdat het een beetje aanvoelt alsof je je dier aflevert bij een asiel. Dat is jammer, want in het pension werken mensen die er hun beroep van hebben gemaakt andermans dieren te verzorgen. Zij weten door hun opleiding en ervaring waarop ze moeten letten. De verzorging en veiligheid van uw huisdier zijn daar in goede handen, het pension is er op ingericht.

Pensions zijn vaak al maanden vooraf volgeboekt, zeker in de drukke vakantieperiodes. Als u tijdens het hoogseizoen uw huisdier naar het pension wilt brengen, moet u op tijd reserveren.

Het pension kan voorwaarden stellen aan het toelaten van uw huisdier. Het is in ieder geval verplicht om minimaal zeven dagen voordat het dier naar het pension gaat, de hond te laten inenten tegen het parvovirus en hondenziekte (ook wel ziekte van Carré genoemd) tenzij de vaccinatie niet ouder is dan een jaar. Een kat moet ingeënt zijn tegen katten- en niesziekte (vaccinatie niet ouder dan een jaar). Uw dierenarts moet deze vaccinaties aftekenen in het dierenpaspoort.

De meeste dierenpensions stellen daarnaast extra eisen bijvoorbeeld dat honden naast de standaardvaccinaties een extra vaccinatie tegen kennelhoest krijgen (neusenting of per injectie). Ook voor katten wordt meestal een aanvullende vaccinatie tegen Bordetella (neusenting) gevraagd. Check dit bij uw pension ruimschoots voor vertrek. Daarnaast kan de pensioneigenaar verlangen dat het huisdier gechipt is. Op deze manier kan uw dier, als u tenminste alle gegevens hebt laten registreren bij een databank, geïdentificeerd worden. Het is dus heel belangrijk dat ruimschoots vóórdat het huisdier naar het pension gaat, geïnformeerd wordt welke regels er voor uw dier gelden.

Vlooien, mijten en wormen

Het is belangrijk om even stil te staan bij parasieten die op- of in het huisdier leven, zoals vlooien, mijten en wormen. Regelmatig behandelen is de beste manier om besmettingen met deze beestjes te lijf te gaan. Behandel je huisdier daarom enige dagen voordat het naar een pension gaat en ook weer bij thuiskomst na de vakantie. Met name in de (warme) zomerperiode én in een omgeving waar veel dieren dicht op elkaar verblijven, is een besmetting immers zo opgelopen.

Advies

Vraag een pension ook wat u verder mee moet nemen. U moet bijvoorbeeld het dierenpaspoort van het dier bij de pensionhouder achterlaten als u uw huisdier naar het pension brengt.

De pensionhouder moet namelijk bij controle de papieren van alle dieren kunnen tonen. Doet u dit niet, dan kan de pensionhouder het huisdier weigeren. Sommige pensions willen een bewijs van ontvlooiën en ontwormen.

Vraag vooraf of dit bij uw pension ook het geval is.

Huisdier mee op vakantie

Veel mensen kiezen er tegenwoordig voor om hun hond mee te nemen op vakantie, en soms gaat ook de kat mee op reis. Dat is - wanneer het type vakantie dat toelaat - natuurlijk prima, maar er zijn wel de nodige zaken waaraan in de voorbereiding aandacht besteed moet worden.

Reizen algemeen

Als gereisd gaat worden met trein of vliegtuig moet ruim van tevoren worden gekeken naar de vervoersvoorwaarden voor hond of kat. Zo moet vaak voor bepaalde modellen transportkooien worden gezorgd, en stelt een maatschappij bovendien vaak eisen aan grootte of gewicht van het huisdier. Bij vliegvlagen moeten dieren soms lang van tevoren naar het 'dierenhotel' op Schiphol worden gebracht, en het kan nodig zijn om te zorgen voor kalmerende medicijnen. Er moet rekening mee worden gehouden dat de kosten voor het meenemen van een huisdier relatief hoog kunnen zijn.

Wanneer gereisd wordt met de auto moet voor huisdieren een plek worden ingeruimd die niet alleen voldoende ruimte biedt, maar ook zo veilig mogelijk is in geval van een eventuele noodstop. Sommige dieren hebben last van wagenziekte, maar in overleg met de dierenarts kunnen daarvoor preventief passende tabletten worden gegeven.

Het grootste directe gezondheidsrisico in de auto is echter oververhitting. Honden en katten zijn voor hun warmteregeling afhankelijk van verdamping via de tong (d.m.v. hijgen) en kunnen niet, zoals de mens, transpireren. In een kleine ruimte zoals een auto kunnen honden en katten relatief snel oververhit raken, met als ernstigste gevolg een vaak fataal aflopende hittesthock. Zorg dan ook altijd voor voldoende ventilatie en laat huisdieren nooit in de auto achter, ook niet als het naar menselijke maatstaven

niet zo erg warm lijkt te zijn.

Advies

Het is verstandig het telefoonnummer van uw dierenarts, het chipnummer en een foto van uw huisdier mee te nemen.

Reisziekte

Reisziekte is een algemeen voorkomende aandoening bij 1 op de 6 honden van alle leeftijden, waarbij puppies en jongere honden gevoeliger zijn.

De typische symptomen van reisziekte zijn braken, misselijkheid, kwijlen, onrust, angst en trillen. De oorzaken ervan zijn complex. Reisziekte kan optreden als de hersenen teveel signalen krijgen uit het evenwichtssysteem van het lichaam. Onrust en angst versterken het effect van andere prikkels en samen veroorzaakt dit de gevoelens van misselijkheid waardoor het dier kan gaan braken. Omdat eigenaren van dieren met reisziekte zich meestal niet bij de dierenarts lieten zien, is dit probleem altijd onderschat.

Intussen weten we wel, dat eigenaren van reiszieke honden zich veelal proberen te redden met middeltjes uit de dierenwinkel of van de drogist. Of men laat de hond gewoon thuis, wat weer een negatieve invloed heeft op de band tussen eigenaar en hond.

Vroeger waren er alleen middelen beschikbaar die niet echt hielpen, of die de hond alleen maar suf maakten. In het voorjaar van 2007 heeft

7 tips

Aanvullend, kunnen de volgende adviezen helpen het risico te beperken dat uw huisdier zich onprettig voelt tijdens het reizen.

- 1 **Zorg dat uw hond voldoende frisse lucht krijgt gedurende de reis door de ramen een stukje open te zetten.**
- 2 **Rijd voorzichtig en voorkom onnodig remmen of accelereren.**
- 3 **Zorg dat de auto niet te heet of te koud is. Honden kunnen niet zo snel hun lichaamstemperatuur aanpassen.**
- 4 **Neem gedurende langere reizen regelmatig pauze en laat uw hond uit de auto komen om uit te laten en om te laten drinken.**
- 5 **Laat de hond wennen aan de auto door te beginnen met korte reizen en dit geleidelijk uit te bouwen naar langere reizen.**
- 6 **Als de hond de auto associeert met een leuke activiteit, zoals een wandeling op de plek van bestemming, zal dit helpen de angst en onrust te verminderen.**
- 7 **Maak de eerste paar reizen voor puppies zo leuk en stressvrij als mogelijk, aangezien deze ervaring bepaalt hoe ze zich nadien zullen voelen bij autoreizen.**

Advies

Met slechts één dosis een uur voor de reis, zijn honden klaar om op weg te gaan.

Vraag uw dierenarts om meer informatie of kijk op www.wagenziekte-honden.nl

Pfizer Animal Health een betrouwbaar middel geïntroduceerd, dat in verreweg de meeste gevallen (tot 93%) reisziekte voorkomt, zonder

bijwerkingen. Het middel, met als werkzame stof maropitant, werkt minstens 12 uur lang.

Vaccinaties en documenten

Wanneer een huisdier wordt meegenomen naar het buitenland is het in de meeste gevallen verplicht om minimaal 21 dagen voor vertrek een inenting te laten geven tegen hondsdolheid (rabiës). De maximale geldigheidsduur van deze vaccinatie is 1 jaar, maar sommige landen hanteren andere termijnen die ook afhankelijk zijn van de gebruikte entstof (werkingsduur). Dierenartsen hebben de beschikking over een lijst waarop per land de invoer voorwaarden staan vermeld, en het is verstandig om ruim tevoren

vast even hiernaar te informeren. Deze lijst, en nog veel meer informatie, kunt u ook vinden op de website van het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (www.licg.nl) bij het thema Dier en Vakantie.

Zo is het voor veel landen voldoende wanneer de dierenarts de gegevens over de rabiësenting invult in het normale vaccinatiepaspoort, samen met de in dit paspoort opgenomen gezondheidsverklaring. Maar het kan ook zijn dat een extra gezondheidsverklaring nodig is, die enkele dagen voor vertrek moet worden afgegeven. Bovendien stellen sommige landen aparte eisen aan de taal waarin verklaringen gesteld moeten zijn. Het kan voor sommige landen ook nodig zijn om bloedonderzoek te laten doen om de bescherming tegen hondsdolheid te bepalen. Dat moet maanden voor vertrek plaatsvinden, dus vraag het tijdig aan uw dierenarts.

Voor een aantal, voornamelijk buiten Europa gelegen landen, is het noodzakelijk om inentingsbewijzen en gezondheidsverklaringen te laten legaliseren door de VWA (Voedsel en Waren Autoriteit) en soms ook door het consulaat van het betreffende land.

Advies

Maak op tijd een afspraak met uw dierenarts en vraag om advies. Voor o.a. Engeland, Scandinavië, Australië en Nieuw-Zeeland gelden aparte en zeer uitgebreide procedures, waarvan onder meer invoervergunningen, bloedonderzoeken en allerlei diergeneeskundige verklaringen deel uitmaken. Indien huisdieren worden meegenomen naar één van deze landen is het verstandig om zeker een half jaar van tevoren dit al met de dierenarts te bespreken.

Dieet en medicijnen

Wanneer een hond of kat dagelijks medicijnen moet innemen of op een speciaal dieet staat moet een voldoende grote voorraad daarvan worden meegenomen. Het is lang niet altijd zeker dat dierenartsen in het buitenland over dezelfde producten beschikken. Houd ook rekening met de bewaarmogelijkheden op reis en op de vakantiebestemming. Vooral afwijkende temperatuur en luchtvochtigheid kunnen de kwaliteit van medicijnen of dieet zeer negatief beïnvloeden. Neem bij twijfel dan ook contact op met de dierenarts, die daarover passende adviezen kan geven.

Zorg ervoor dat naam en dosering van medicijnen goed leesbaar op de verpakking staan, en vraag de dierenarts eventueel om een passende vertaling zodat er bij de douane of onverwacht dierenartsbezoek in het buitenland geen misverstanden kunnen ontstaan. Bij huisdieren met een wat uitgebreidere ziektegeschiedenis is het verstandig een korte samenvatting daarvan mee te nemen: indien mogelijk in de taal van het vakantieland, maar in ieder geval in het Engels.

Advies

Het is altijd verstandig om tevoren met de dierenarts te overleggen of reeds bestaande aandoeningen niet kunnen verergeren door het reizen, of bijvoorbeeld door de klimatologische omstandigheden in het land van bestemming.

Ziektepreventie

Wanneer huisdieren worden meegenomen naar het buitenland kunnen zij besmet raken met

bepaalde aandoeningen die daar inheems zijn, maar in Nederland niet of nauwelijks aanwezig zijn. Hoewel nooit alle risico's weggenomen kunnen worden zijn er inmiddels voor de belangrijkste aandoeningen die ten zuiden van ons land voorkomen redelijke tot goede preventieve mogelijkheden. Het gaat daarbij met name om de parasitaire infecties hartworm, babesiose en leishmaniose.

Het is dan ook zeer belangrijk om de benodigde en beschikbare maatregelen tijdig met de dierenarts te bespreken; een goed moment daarvoor is het bezoek i.v.m. de voor het buitenland noodzakelijke rabiësvaccinatie.

Advies

Importeer geen dieren vanuit het buitenland!

Dieren die afkomstig zijn uit het buitenland kunnen bacteriën, schimmels, virussen, parasieten en levensbedreigende ziekten voor Nederlandse huisdieren met zich meedragen. Sommige ziekten komen in Nederland niet of nauwelijks voor. Daardoor zijn Nederlandse dieren veel gevoeliger voor besmetting!

Hartworm

Verschijnselen en preventie

De belangrijkste hartworm, die luistert naar de naam *Dirofilaria immitis*, zorgt in Europa voor steeds meer problemen. Beneden de lijn Parijs – Milaan komt deze infectie inmiddels overal voor, met de hoogste besmettingscijfers in riviergebieden als de Po-vlakte in Italië en de Rhône-delta in Frankrijk. Maar eigenlijk is geen enkel gebied in de Zuid-Europese landen volledig vrij van hartworm. Honden en in mindere mate katten raken, als ze worden gestoken door bepaalde muskietensoorten, besmet met de larfjes van deze hartworm. Dergelijke larfjes worden *microfilarieën*

genoemd. Binnen enkele maanden kunnen die larfjes uitgroeien tot volwassen wormen van meer dan 20 cm. lang, die verblijven in het hart of in de longslagaders. Deze volwassen wormen produceren vervolgens niet alleen weer duizenden nieuwe larfjes, maar zorgen ook voor ernstige klachten. Er kunnen soms wel tientallen wormen aanwezig zijn, die bovendien jarenlang in leven blijven.

Wanneer met bepaalde middelen geprobeerd zou worden die wormen te doden (zoals we gewend

zijn te doen bij bijvoorbeeld lintwormen en spoelwormen) kunnen er gevaarlijke complicaties ontstaan. Bij het doden van hartwormen kunnen namelijk wormrestanten in de bloedbaan gaan circuleren en zo zorgen voor een levensbedreigende 'embolie'. Deze restanten lopen vast in kleinere bloedvaten, waardoor de bloedvoorziening van bepaalde weefsels blokkeert en er infarcten kunnen ontstaan. Daarom geldt hier nog sterker als anders het bekende gezegde: voorkomen is beter dan genezen.

In die gebieden waar met hartwormlarfjes besmette muskieten leven is het dan ook essentieel om honden en katten preventief te behandelen. En omdat je nooit kunt voorkomen dat huisdieren worden gestoken door muskieten, gebruikt men daarvoor dus middelen die er voor zorgen dat alle hartwormlarfjes die het lichaam binnenkomen meteen worden gedood, voor ze kunnen uitgroeien tot volwassen worm. Deze preventie is niet alleen belangrijk voor honden en katten die in besmette gebieden leven, maar ook voor dieren die daar op vakantie met hun eigenaren naar toe gaan. En aangezien de besmetting voorkomt in veel van de meest populaire vakantiegebieden is het bijzonder makkelijk dat dierenartsen in Nederland de beschikking hebben over een geregistreerd middel om honden en katten veilig (en 100% effectief!) te beschermen tegen infecties met de *Dirofilaria* hartworm.

De laatste tijd worden ook infecties met een andere hartworm bij de hond wat vaker gemeld, de zogenaamde "Franse hartworm" of *Angiostrongylus vasorum*. De volwassen wormen leven voornamelijk in de longen, maar zijn soms ook in het hart te

Verspreiding van *Dirofilaria immitis* en *Dirofilaria repens* in Europa. Bron: ESCCAP

vinden. Larfjes van de volwassen worm worden opgehoest en doorgeslikt, en komen in de ontlasting van een besmette hond. Vervolgens worden deze opgenomen door bepaalde slakjes, die op hun beurt een besmettingsbron kunnen zijn voor andere honden. Infecties met deze Franse hartworm komen groepsgewijs in bepaalde Europese gebieden voor, maar zijn nu ook in Nederland verschillende keren gevonden. Ze verspreiden zich niet snel door de beperkte mobiliteit van de tussengastheer. Vooral jachthonden lopen een relatief wat grotere kans op besmetting. Een continue preventie, zoals voor *Dirofilaria* wordt aanbevolen, is niet nodig. Wel is het

verstandig om op mogelijke symptomen te letten:

besmette honden kunnen geruime tijd symptomeloos blijven, maar uiteindelijk ontstaan verschijnselen als hoesten, benauwdheid en soms neurologische verschijnselen. Anders dan bij *Dirofilaria* kunnen

besmettingen door volwassen *Angiostrongylus* wormen veilig worden behandeld met middelen die deze wormen doden.

Advies

Er bestaat voor de preventie van infecties door *Dirofilaria immitis* een zeer veilig middel op basis van de werkzame stof selamectine. Dit is een zgn. spot-on product dat op de huid wordt toegediend en bijzonder goed wordt verdragen. Bovendien is het niet alleen werkzaam tegen de larfjes van de hartworm: het is ook een zeer effectief middel tegen o.a. vlooien, spoelwormen en bepaalde mijten. Dus wanneer dit middel in de vakantie wordt ingezet om hartwormbesmetting te voorkomen, worden hond en kat tegelijkertijd ontwormd en vlovrij gehouden.

Vraag uw dierenarts om meer informatie

Babesiose

Verschijnselen en preventie

Babesiose is een bloedziekte die veroorzaakt wordt door een parasiet die in de rode bloedcellen leeft, *Babesia canis*. Bepaalde tekensoorten vormen de overbrenger van de infectie, zodat het risico om besmet te worden gebonden is aan het gebied waar deze besmette teken voorkomen. Vroeger ging het daarbij alleen om het Middellandse Zee gebied, maar inmiddels heeft gestage uitbreiding naar het Noorden plaatsgevonden. De rand van het gebied ligt momenteel ongeveer ter hoogte van de Belgisch-Franse grens, maar er zijn sinds enkele jaren ook al besmettingen in Nederland gevonden.

Katten zijn niet gevoelig voor deze infectie,

maar honden worden ernstig ziek. Er vindt een snelle bloedafbraak plaats, en de urine wordt vaak rood tot roodbruin van kleur door de uitscheiding van afvalstoffen van deze bloedafbraak. Daarnaast krijgen de dieren o.a. hoge koorts. Er zijn medicijnen beschikbaar, maar desondanks is het sterfterisico groot.

Om dergelijke problemen te helpen voorkomen zijn er in grote lijnen twee mogelijkheden: tekenbestrijding en vaccinatie. Om met het laatste te beginnen: er bestaat een vaccin tegen babesiose, dat ook in Nederland op de markt is. Het is echter duur en werkt niet tegen alle Babesiasoorten. Toch kan het

ernstige ziekte en sterfte voorkomen. Het kan daarom zeker een bijdrage aan de preventie leveren, maar de dierenarts beschikt over alle informatie om per geval een afweging te kunnen maken of vaccinatie al of niet zinvol is.

Een goede tekenbestrijding is daarnaast essentieel, maar helaas niet altijd even gemakkelijk. Er zijn diverse middelen beschikbaar, o.a. sprays, spot-on's en banden, maar de effectiviteit is niet 100%. Verwarrend hierbij is het feit dat teken die dood zijn nog wel aangehecht blijven zitten in de huid. Vooral het tempo waarmee een eenmaal aangehechte teek dood gaat speelt daarbij een rol. Het duurt naar wordt aangenomen minimaal 24 uur voordat een teek, na zich te hebben vastgebeten, de *Babesia*-parasiet in het lichaam van zijn slachtoffer gaat uitscheiden. Omdat niet alle teken altijd binnen die 24 uur gedood zullen worden is het belangrijk om zichtbare teken direct te verwijderen.

Bij de dierenarts zijn speciale tekenpincetten verkrijgbaar waarmee een teek simpel en veilig

verwijderd kan worden. Vooraf verdoven van de teek met stoffen als spiritus of jodium is niet nodig, en kan zelfs een risico inhouden omdat de teek als reflex extra maagdarminhoud in het lichaam van zijn slachtoffer kan uitscheiden.

Advies

Door de combinatie van een anti-tekenmiddel en het consequent verwijderen van zichtbare teken (eventueel aangevuld met een vaccinatie) kan het risico om babesiose op te lopen zeer sterk worden verkleind. Het blijft echter aan te raden om bij verdachte symptomen direct een dierenarts te bezoeken.

Leishmaniose

Verschuinselen en preventie

Leishmaniose wordt veroorzaakt door de parasiet *Leishmania donovani*, een infectie die binnen Europa in toenemende mate wordt aangetroffen in de landen rond de Middellandse Zee. Overbrengers van de parasiet zijn zandvliegjes van de soort *Phlebotomus* en het gebied waar dieren besmet kunnen raken is dus gebonden aan het voorkomen van deze zandvliegjes. Honden (en soms ook mensen) zijn gevoelig voor de parasiet, bij katten worden nauwelijks problemen gezien.

Het kan geruime tijd duren voordat een besmette hond daadwerkelijk verschuinselen gaat vertonen: minimaal een maand, maar soms pas na vele jaren. Er bestaat een huidvorm van de ziekte en een algemene vorm. Mogelijke huidverschijn-selen zijn schilfering, kaalheid, kleine korstjes en soms wat grotere knobbels in de huid. Jeuk treedt daarbij vrijwel nooit op. Bij de algemene vorm worden ook inwendige organen aangetast zoals lever, milt en nieren. Er bestaan enkele medicijnen tegen de parasiet, maar

bijwerkingen komen regelmatig voor. Bovendien leidt behandeling zelden tot genezing: hoewel de problemen vaak een tijd lang onder controle gehouden

kunnen worden zijn de uiteindelijke vooruitzichten slecht.

Advies

Een vaccinatie tegen deze ziekte bestaat nog niet, dus de enige preventie is zorgen dat honden niet door zandvliegjes worden gebeten. Overdag houden deze zandvliegjes zich verscholen, maar rond zonsondergang komen zij te voorschijn. Het kan dus zinvol zijn honden vanaf dat moment zo veel mogelijk binnen te houden. Daarnaast heeft de dierenarts tekenbanden en sprays beschikbaar die ook bescherming bieden tegen zandvliegjes.

Andere ziektes die van belang kunnen zijn

Naast de hiervoor besproken ziektes hartworm, babesiose en leishmaniose waar standaardmaatregelen voor genomen moeten worden wanneer huisdieren meegaan op reis, is er nog een groot aantal andere aandoeningen waar op één of andere manier rekening mee gehouden moet worden. Deze aandoeningen zijn uit oogpunt van besmettingskans misschien wat minder belangrijk, maar om uiteenlopende redenen is het toch van belang er wat aandacht aan te besteden. Niet in de laatste plaats omdat sommige van deze ziektes ook in Nederland voorkomen, en op de mens kunnen overgaan.

Ziekte van Lyme (borreliose)

De ziekte van Lyme - genoemd naar de plaats Lyme (Connecticut, U.S.A.) waar de ziekte in 1975 voor het eerst werd vastgesteld – komt vooral voor bij de mens. Maar wat betreft de dieren is de ziekte inmiddels ook beschreven bij de hond, de kat, het paard, het rund en het schaap. Lyme wordt veroorzaakt door bacteriën van de soort *Borrelia* en wordt overgebracht door bepaalde teken (in Europa vooral *Ixodes ricinus*). Kleine zoogdieren (vooral bosmuizen) en reeën doen dienst als primair gastheereservoir voor *Borrelia*.

Als de (vrouwelijke) teek zich aanhecht wordt vrij snel een kleine bloedmaaltijd genuttigd, voordat het grote volzuigen begint. Dat eerste beetje bloed komt in het darmkanaal van de teek, en activeert de daar verblijvende *Borrelia*-bacteriën. Deze migreren vervolgens naar de speekselklieren van de teek. Deze migratie vergt 48 uur, zodat normaliter de teek pas *Borrelia* zal gaan overdragen naar de gastheer na de eerste 48 uur. Er zijn echter ook onderzoekers die een termijn van 24 uur hanteren. Incidenteel is het zelfs mogelijk dat in het speeksel van de teek al enige bacteriën aanwezig waren als

restant van een vorig gastheerbezoek; in zo'n geval zou de teek al heel snel besmettelijk kunnen zijn.

Uit onderzoek blijkt dat, afhankelijk van de regio, tot 30% van de honden in Nederland seropositief is en dat bij honden in maximaal 25% van de gevallen dit tot klinische symptomen kan leiden. Er worden de laatste tijd trouwens wat meer gevallen van Lyme bij honden in Nederland vastgesteld, waarbij sommige hondenrassen zoals de Berner Sennenhond gevoeliger lijken te zijn. Wanneer honden klinische verschijnselen vertonen gaat het meestal om koorts, slechte eetlust, algemene malaise, sloomheid, vergroting van lymfklieren en wisselende kreupelheid door gewrichtsontsteking.

Behandeling van Lyme is geen probleem, zolang de ziekte in een vroeg stadium wordt vastgesteld: er bestaan goede antibiotica voor. Maar als de ziekte wat later wordt ontdekt kunnen er langdurige klachten ontstaan. Preventie is dus het allerbelangrijkst, wat inhoudt een effectieve tekenbestrijding, zoals reeds besproken bij babesiose.

Lintwormen

Lintwormen zijn platte wormen die leven in de darm. Sommige soorten kunnen erg lang worden, andere zijn maar enkele centimeters groot. Het lichaam bestaat uit segmenten, met daarin de eitjes. Bij de kop van de lintworm komen er segmentjes bij, en aan het eind laten ze los en komen via de anus naar buiten. Deze segmenten zijn met het blote oog zichtbaar, en worden wel eens per abuis aangezien voor vliegenmaden. De eitjes worden opgenomen door bepaalde

tussengastheren en in hun lichaam ontwikkelt zich een zgn. blaasworm, de kop van een nieuwe lintworm. Als zo'n tussengastheer wordt opgegeten door een hond of kat komt die blaasworm vrij in de darm en gaat uitgroeien tot een nieuwe lintworm. Voor de meest bekende lintwormsoort van hond en kat, *Dipylidium caninum*, fungeert de vlo als tussengastheer. De verschijnselen vallen erg mee: er kan eventueel wat ontsteking of irritatie optreden. Het klassieke verhaal dat je van een lintworm mager wordt doet zich in werkelijkheid vrijwel nooit voor.

Ook voor andere lintwormsoorten, zoals *Taenia* en *Echinococcus* (kleine hondenlintworm en vossenlintworm), geldt dat de symptomen door de volwassen lintwormen gering zijn, maar daar kunnen bij de tussengastheer juist wel heel ernstige – en soms zelfs dodelijke – symptomen ontstaan. Met vocht gevulde blazen ("cysten"), die grote hoeveelheden blaaswormen

bevatten, kunnen zich ontwikkelen in organen van de tussengastheren zoals lever of hersenen en daar ernstige schade aanrichten. Het meest berucht is de zogenaamde vossenlintworm (*Echinococcus multilocularis*) die in Midden-Europa voorkomt.

Routinematige behandeling van alle honden en katten tegen lintwormen is in principe niet noodzakelijk. In tegenstelling tot spoelworminfecties, die zich vrijwel altijd ongezien afspelen, zijn lintworminfecties door de naar buiten komende wormsegmentjes altijd zichtbaar. Als dat gebeurt kan een middel tegen lintworm worden gegeven. In gebieden waar het risico bestaat dat honden en katten besmet raken met lintwormsoorten als *Echinococcus*, waarvoor de mens tussengastheer kan zijn, is routinematige ontworming wel aan te raden. In Nederland kennen we dergelijke gebieden nauwelijks, maar uw dierenarts is op de hoogte van de plaatselijke situatie.

Bijzondere Wormen

Behalve de in de voorgaande hoofdstukken beschreven wormen komen er nog veel meer wormen voor binnen en buiten Europa en sommige komen op zeer onverwachte plaatsen in het lichaam terecht. Hoewel de kans niet groot is dat een huisdier op een gemiddelde vakantie een van deze besmettingen oploopt is een kort overzicht zeker nuttig.

Thelazia callipaeda

Deze worm leeft in het bindvlies van het oog en veroorzaakt verschijnselen van tranenvloed, roodheid en besmette honden en katten knijpen vaak hun ogen dicht. Omdat huisdieren wel vaker last hebben van oogontstekingen wordt in eerste instantie zelden aan een wormbesmetting gedacht. Toch moet hier, met

name bij hardnekkige oogontstekingen altijd even naar worden gekeken. In landen rond de Middellandse Zee, met name in Italië, wordt de infectie met enige regelmaat aangetroffen.

Dirofilaria repens

Deze worm behoort tot de zelfde familie als de hartworm *Dirofilaria immitis*, maar veroorzaakt alleen symptomen in de huid. Er ontstaan ontstekingsbulten onder de huid door de migrerende parasiet, maar de worm trekt niet dieper het lichaam in. Wel kunnen deze bulten nogal pijnlijk zijn, zodat het dier er vrij veel last van kan hebben. Ook deze infectie wordt net als hartworm overgebracht door muggen en het is evenals bij *Dirofilaria immitis* ook besmettelijk voor

de mens. Wanneer de juiste maatregelen worden genomen voor de preventie van *Dirofilaria immitis* zal daarmee ook de kans op *Dirofilaria repens* vrijwel tot nul worden gereduceerd. Het verspreidingsgebied van *Dirofilaria repens* is ongeveer hetzelfde als dat van hartworm, alleen ligt de noordelijke grens wat hoger zodat ook in Noord-Frankrijk besmettingen kunnen optreden. De worm is recent ook in Nederland gevonden bij een hond die niet in het buitenland was geweest.

Filaroides osleri

Deze kleine worm veroorzaakt ontstekingsknobbels in de luchtwegen. Zowel in de longen

als in de luchtpijp kan de besmetting worden aangetroffen. Omdat honden wel vaker last hebben van hoestklachten wordt niet zo snel gedacht aan deze worminfectie, maar bij honden met chronische problemen is het zinvol hier aan te denken. Vooral in kennels kan de infectie problemen veroorzaken, maar ook individuele honden lopen risico. Voor de besmetting zijn waarschijnlijk geen tussengastheren nodig: besmettelijke larfjes kunnen worden aangetroffen in de ontlasting van geïnfecteerde dieren. Behandeling is soms lastig, omdat medicijnen niet altijd afdoende zijn: soms moet chirurgisch worden ingegrepen. De ziekte beperkt zich niet tot zuidelijke streken: ook in Groot-Brittannië bijvoorbeeld komt het probleem voor.

Mijten

Ging het tot nu toe in het voorgaande gedeelte alleen over inwendige aandoeningen, er zijn ook "beestjes" die aan de buitenkant problemen kunnen opleveren. Niet levensbedreigend, maar wel veroorzakers van vervelende klachten en vaak ook niet beroerd om een overstapje te maken naar de mens. De belangrijkste groep uitwendige parasieten zijn in dit verband mijten. Mijten zijn zeer kleine spinachtige parasieten en vrijwel nooit met het blote oog te zien. Ze leven meestal op of in de huid, waar ze soms zelfs gangetjes kunnen graven. De voor hond en kat belangrijkste soorten in verband met reizen zijn de gewone hondenschurftmijt (*Sarcoptes*), de kopschurftmijt van de kat (*Notoedres*) en de herfst- of oogstmijt (*Thrombicula*).

Gewone hondenschurft (ook wel scabiës genoemd) komt in Nederland niet zo vaak voor, hoewel je er altijd bedacht op moet blijven. De symptomen

bestaan uit hevige en intense jeuk, die vaak begint aan de zijkanten van de poten en aan de oorranden. Honden lopen de infectie vooral op door direct contact met besmette dieren, maar overdracht via voorwerpen is ook mogelijk. Scabies kan voorkomen in heel Europa, ook in koudere landen zoals Scandinavië. Als de diagnose eenmaal is gesteld is de behandeling gelukkig vrij eenvoudig. Vroeger werd gebruik gemaakt van wassingen, wat niet altijd makkelijk was, maar tegenwoordig kunnen mijtinfecties heel gemakkelijk worden behandeld met bepaalde spot-on producten.

Kopschurft bij de kat, komt in Nederland niet voor, maar in veel vakantielanden zoals bijvoorbeeld Italië wel. De verschijnselen zijn net als bij scabiës een heftige en intense jeuk, maar het is vooral de kop die wordt aangetast

De herfst- of oogstmijt is een in de vrije natuur levende mijt waarvan de volwassen stadia geen problemen geven: ze komen nooit op mensen of dieren. Bepaalde larvale stadia leven in zomer en herfst echter wel parasitair en zijn dan te zien als kleine oranjerode beestjes op de huid. Ze bijten snel en gemakkelijk en

scheiden bij het bijten bepaalde stofjes af die een zeer pijnlijke reactie veroorzaken in de vorm van harde rode bultjes. Voor de behandeling zijn bepaalde medicijnen nodig, maar het belangrijkste is echter het voorkómen van de infectie, dus het tijdig gebruik van insectenwerende producten.

Overal beestjes bij thuiskomst

Overal beestjes. Van het woord alleen al krijgt u waarschijnlijk meteen de kriebels. Toch is het belangrijk om even stil te staan bij de parasieten die op of in het huisdier kunnen leven.

Voor de gezondheid van het dier, maar ook voor uw eigen gezondheid en die van uw huisgenoten. Want er zijn parasieten die via huisdieren ook mensen kunnen besmetten (zoönosen).

De vlo is verreweg de meest voorkomende uitwendige parasiet en is bijzonder hinderlijk voor hond en kat. Vlooiën veroorzaken jeuk, haarverlies en ook ontstekingen in de huid. Doordat vlooiën bloedzuigen, gaat de conditie achteruit en bij grotere aantallen vlooiën kan zelfs echte bloedarmoede optreden. Vooral pups en kittens zijn hier extra kwetsbaar voor. Ook kunnen vlooiën andere ziektes overbrengen, zoals lintworm of kattenkrabziekte. Ze maken de huid ook extra gevoelig voor het ontstaan van schimmelinfecties.

De volwassen vlooiën die op het dier zichtbaar zijn maken slechts 5% van het totale probleem uit: de eitjes, larven en poppen in de omgeving nemen de overige 95% voor hun rekening. Daarom is het niet voldoende alleen de volwassen vlooiën op hond en kat te bestrijden. Ook de omgeving moet worden aangepakt, anders blijven er steeds nieuwe vlooiën komen.

Tijdens uw vakantie komen in het huis aanwezige eitjes gewoon uit en ontwikkelen zich tot larven. De larven spinnen zich vervolgens in tot een pop. De poppen komen pas uit bij aanwezigheid van mens of dier, dus zodra u en uw huisdier van vakantie terugkomen kunt u direct geplaagd worden door een heel leger vlooiën.

Advies

Regelmatig behandelen is de beste manier om besmettingen tegen te gaan. Behandel uw dier ruimschoots voor uw vertrek en ook weer bij thuiskomst na de vakantie met een middel dat zowel volwassen vlooiën als eitjes en larven in de omgeving doodt. Uw dierenarts kan u daarbij goed adviseren.

Vakantieadvies op het web en handige links

www.pfizerah.nl

Hier vindt u veel informatie over veel voorkomende ziekten in het buitenland; tevens veel informatie over de gezondheid van het huisdier

www.weknowyoucare.nl

Leuke informatieve site waar u onder het kopje vraag en antwoord al uw dierenvragen en antwoorden terug kunt vinden

www.wagenziekte-honden.nl

Deze nieuwe site is essentieel voor iedere eigenaar waarvan de hond duidelijk aangeeft zich in de auto niet op zijn gemak te voelen. Ook wordt uitgelegd waardoor het probleem wordt veroorzaakt, en de site bevat advies over de manier waarop de hond zo comfortabel en moeiteloos mogelijk in de auto kan worden meegenomen

www.licg.nl

Objectieve en betrouwbare informatie over het op een verantwoorde manier aanschaffen en houden van gezelschapsdieren maar ook voor informatie over reizen met uw dier

www.chipnummer.nl

Op deze website kunt u het chipnummer van uw huisdier invullen en controleren of de gegevens juist zijn.

www.mijnhondkanafvallen.nl

Met behulp van deze site kunt u gemakkelijk vaststellen of uw hond misschien wat te dik is en wat de risicofactoren zijn van een te dikke hond.

www.esccap.eu

Op deze site worden in de Nederlandse taal onafhankelijke adviezen gegeven door Europese parasitologen en actuele zaken over de verspreiding en bestrijding van parasieten vermeld. Ook kunt u vragen stellen per e-mail.

Belangrijke TIP

Er zijn spot-on middelen die een groot gedeelte van de parasieten, die in deze folder beschreven zijn, kunnen behandelen. Spot-on producten zijn makkelijker in gebruik dan pilletjes, shampoos, banden etc.

Wat is een spot-on?

Dit zijn middelen die snel en simpel op de huid van uw dier (in de nek) worden aangebracht.

Steeds meer eigenaren kiezen dan ook voor deze vorm van parasietenbestrijding. Maar er zijn wel de nodige verschillen tussen de diverse merken spot-ons.

Vraag voor het beste resultaat uw dierenarts dan ook om een spot-on middel dat:

- Een zo klein mogelijk toedieningsvolume heeft.
- Niet over meerdere plaatsen verdeeld hoeft te worden.
- Volstrekt veilig is wanneer het dier zich per ongeluk zou likken op de plek van toediening.
- Goed blijft werken, ook als uw hond elke dag het water inspringt.
- Al op een zo jong mogelijke leeftijd mag worden toegepast (liefst al vanaf 6 weken).
- Volstrekt veilig is voor drachtige en zogende dieren.
- Na één behandeling beschermt tegen een breed scala van in- en uitwendige parasieten.

De spot-on met de werkzame stof selamectine voldoet aan al deze voorwaarden. U bent zeker van een optimale en veilige parasietenbestrijding.

**Een hele geruststelling,
voor u en uw dier !**

De vakantie checklist

Voordat u vertrekt:

- ✓ Indien nodig, regel op tijd een plaats in het dierenpension
- ✓ Zorg dat uw dier gechipt is en laat uw huisdier registreren
- ✓ Maak tijdig een afspraak met uw dierenarts voor de inenting, een gezondheidscertificaat en preventieve middelen tegen parasieten.
- ✓ Behandel uw dier tegen vlooien, teken en wormen

Meenemen:

- ✓ Europees dierenpaspoort met daarin het ingevulde inentingsbewijs, de rabiësverklaring en een eventuele gezondheidsverklaring
- ✓ Kopie van het registratiebewijs van het dier bij een databank met daarop het chipnummer van het huisdier
- ✓ Eigen voer & water voor onderweg (en een eet- & drinkbak)
- ✓ Verklaring van de dierenarts voor eventuele medicijnen die worden meegenomen
- ✓ Speeltjes
- ✓ Halsbandje met kokertje waarop het vakantieadres of telefoonnummer vermeld staat en een duidelijke foto van het huisdier
- ✓ Telefoonnummer van uw eigen dierenarts en de gegevens van een dierenarts op de plaats van bestemming
- ✓ Voor honden een mand en/of deken en voor katten een kattenbak en strooisel
- ✓ Eventueel een muilkorf
- ✓ Hondengordel (is in Duitsland verplicht)
- ✓ Eventueel een extra riem
- ✓ Eventueel een zwemvest
- ✓ Vlekkenspray voor ongelukjes
- ✓ Borstel, shampoo en andere verzorgingsproducten
- ✓ Hondenpoepschepje en -zakjes
- ✓ Handdoek

Reisapotheek voor dieren:

- ✔ Eventuele medicijnen
- ✔ Vlooiën-, teken- en wormmiddelen
- ✔ Tekentang , pincet & draadtang
- ✔ Een schaar met ronde punten
- ✔ Zelfklevende, stevige bandages in 2 maten
- ✔ Coldpack om zwellingen en verrekkingen te behandelen
- ✔ Per stuk verpakte antibacteriële doekjes
- ✔ Steriele gaasjes voor het afdekken van wonden
- ✔ Desinfecterende lotion speciaal voor huisdieren
- ✔ Thermometer
- ✔ Sterke plakband

Advies

Bestel eventueel noodzakelijke medicijnen tijdig voor uw vertrek bij uw dierenarts
Neem voor de hele vakantieperiode voldoende medicijnen mee (minimaal voor twee weken extra)

Eindelijk vakantie!

Aangeboden door uw dierenarts.

 Pfizer Animal Health
We know you care

Pfizer Animal Health bv • Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • info@pfizerah.com • www.weknowyoucare.nl
© 2009 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel © Mercknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.